

Náučný chodník Sivá Brada - Dreveník

Kraj:	Prešovský
Okresy:	Levoča a Spišská Nová Ves
Geomorfologická jednotka:	Hornádska kotlina
Geologická jednotka:	vnútrokarpatský paleogén
Chránené územia:	národná prírodná rezervácia Sivá Brada, prírodná pamiatka Jazierko na Pažiti, národná prírodná pamiatka Spišský hradný vrch, prírodná rezervácia Ostrá hora a národná prírodná rezervácia Dreveník
Prístup:	bus Spišské Podhradie, Sivá Brada
Východisko:	Spišské Podhradie, Sivá Brada
Trasa:	Spišské Podhradie, Sivá Brada - Pažica - Spišská Kapitula - Spišské Podhradie - Spišský hrad - Dreveník - Žehra - Hodkovce
Dĺžka, prevýšenie:	14 km, prevýšenie 150 m
Čas prechodu:	5 h, s prehliadkou hradu 8 h
Počet zastávok:	10
Náročnosť:	stredne náročná trasa

Zameranie chodníka: prírodovedné, kultúrno-historické, ochranárske

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Z veľkej časti sa trasa kryje so žltou turistickou značkou.

Rok otvorenia: 1987, 2014 obnova

Aktuálny stav: Niektoré informačné panely z náučného chodníka z roku 1987 sú veľmi zničené.

Textový sprievodca: Sprievodca náučným chodníkom Sivá Brada - Dreveník (1987)

Kontakt: Správa NP Slovenský raj, Štefánikovo námestie 3, 052 01 Spišská Nová Ves

Poznámka: Náučný chodník nie je v teréne vyznačený.

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je veľmi vhodný pre terénne vyučovanie a celodennú terénnu exkurziu spojenú s prehliadkou hradu.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Národná prírodná rezervácia Sivá Brada. Chránené územie vyhlásené v roku 1979 vo východnej časti Hornádskej kotliny západne od Spišského Podhradia na ochranu ojedinelej kvartérnej (a naďalej aktuálne sa formujúcej) travertínovej kopy so vzácnou slanomilnou, suchomilnou i močiarnou vegetáciou. Travertín - pramenit - sa zráža z roztokov činných prameňov, ktorých voda je bohatá na sírany a uhličitaný. Prírodné formovanie travertínovej kopy tu významne narušila manipulácia výveru vody. V roku 1957 vybudovaný 132 m hlboký hydrogeologický vrt pre bývalé kúpele Sivá Brada bol časom riadne zapečatený, avšak neskôr ilegálne otvorený, po čom začala vznikať okolo neho nová, neautentická, travertínová kopa. Umelý gejzír v minulosti striekal vodu do výšky 3 - 5 m. Zároveň bol porušený aj prírodný vývoj súvisiacich biotopov halofytných spoločenstiev karpatských travertínových slanísk. Navyše nadmerná a necitlivá návštevnosť ma viacero negatívnych dopadov na predmety ochrany územia. V lokalite možno pozorovať kolóniu sysla pasienkového. Rezervácia je súčasťou územia európskeho významu Spišskopodhradské travertíny (súčasť sústavy Natura 2000).

Mestská pamiatková rezervácia Spišská Kapitula.* Opevnené stredoveké cirkevné mestečko vo východnej časti Hornádskej kotliny. Doložené je už v roku 1235, od 12. storočia sídlo spišského prepošta, od roku 1776 centrum spišskej diecézy s unikátnou románskou katedrálou a prepoštským palácom. Bolo jedným z centier cirkevného školstva na Slovensku. Do roku 1948 samostatná obec, dnes súčasť Spišského Podhradia.

Spišské Podhradie.* Historické mesto na križovatke starých obchodných ciest vo východnej časti Hornádskej kotliny na rieke Margecianke. Pôvodne bolo podhradím Spišského hradu, no v 13. storočí sa osamostatnilo. V meste je 145 kultúrnych pamiatok (2018) vrátane Spišského hradu, Spišskej Kapituly a niekoľkých chránených lokalít. Je preto atraktívnym turistickým cieľom.

Národná kultúrna pamiatka Spišský hrad.* Najrozsiahlejší hrad v Uhorsku, postavený v 11. - 12. storočí na travertínovej kope vo východnej časti Hornádskej kotliny na západ od Levoče. Kráľovské sídlo, neskôr rozšírený vojskami Jana Jiskru, v 18. storočí vyhorel, v súčasnosti v čiastočnej obnove. Unikátny románsky palác, stredoveký donjon, gotická kaplnka, cisterna, múzeum.

Národná prírodná rezervácia Dreveník. Jedno z najstarších chránených území na Slovensku (1925)

s mimoriadnym vedeckým významom. Mohutná travertínová kopa charakteru stolového vrchu juhovýchodne od Spišského Podhradia, vytvorená v pliocéne až holocéne z prameňov minerálnych vôd na geologickom zlome, so skalnými vežovitými formami, puklinovými jaskyňami a priepastami, fosílnymi a archeologickými nálezmi, vzácnym rozmanitým rastlinstvom a paradoxnou ťažbou travertínu. Skalné mestá Kamenný raj a Peklo vznikli gravitačným blokovým rozpadom travertínu na flyšových horninách Hornádskej kotliny, niektoré kryhy sú naklonené. Archeologické nálezy sú inštalované vo Vlastivednej izbe v Spišskom Podhradí. Výskyt prímorského druhu machu *Bryum marratii* (prútnik Marratov), ostrevky vápnomilnej, ostrice nízkej, ponikleca slovenského, severnú hranicu výskytu tu má višňa mahalebka a klokoč perovitý. Rezervácia je súčasťou územia európskeho významu Spišskopodhradské travertíny (súčasť sústavy Natura 2000).

Spišský travertín. Jeden z najkrajších dekoračných kameňov, pestré sfarbenie od rôznych prímiesí, aragonitová výplň, odtlačky listov a bezstavovcov.

Národná kultúrna pamiatka Kostol Sv. Ducha v Žehre.* Farský kostol v obci Žehra, juhovýchodne od Spišského Podhradia. Z 13. storočia, neskorománsko-ranogotický sloh, dvojloď, unikátne fresky.

Hornádska kotlina. Výrazná zníženina na východnom Slovensku, pretiahnutého pôdorysu východozápadného smeru v dĺžke vyše 60 km – veľmi mladá tektonická depresia medzi východnými časťami Kozích chrbtov a Nízkych Tatier, Slovenským rajom, Volovskými vrchmi, Braniskom a Levočskými vrchmi zhruba medzi obcami: Vikartovce (resp. takmer Liptovská Teplička), Markušovce, Kluknava, Poľanovce a Jánovce. Leží vo výškach od 330 (pri výtoku Hornádu z nej) do okolo 960 m n. m. (na severom úpätí Nízkych Tatier) a má prevažne pahorkatinový reliéf na východe prechádzajúci až do vrchovinového. Vyplnená je flyšovými horninami (paleogénne zlepenca, ílovce, pieskovce, prachovce), ktoré vo východnej časti prekrývajú rozsiahle akumulácie hlinitých štrkov a piesčitých hĺn pleistocénnych náplavových kuželov a v úzkej nive Hornádu a jeho prítokov kvartérne štrky, piesky a hliny. Vo východnej časti kotliny sú špecifickým fenoménom masívne uloženiny travertínov z minerálnych prameňov na tektonických zlomoch (Dreveník, Spišský hrad, Sivá Brada). Takmer celým územím kotliny preteká Hornád s výnimkou 11 km dlhého úseku medzi Hrabušicami a Smižanmi, na ktorom preteká severným okrajom Spiško-gemerského krasu (resp. jeho podcelku Slovenský raj) v kaňonovitom údolí. Kotlina leží v dažďovom tieni najmä Tatier, je preto relatívne suchá. Je takmer celá odlesnená, len v členitejšej centrálnej časti na pieskovcových chrbtoch medzi Levočou a Spišskou Novou Vsou sú ostrovy lesov.

*Spišská Kapitula, Spišské Podhradie, kostol sv. Ducha v Žehre sú súčasťou hromadnej **kultúrnej lokality „Levoča, Spišský hrad a pamiatky okolia“** zapísanej v **Zozname svetového dedičstva UNESCO**.

Názvy informačných panelov

1. Spišský salaš
2. Sivá Brada
3. Jazierko na Pažiti
4. Spišská Kapitula
5. Spišské Podhradie
6. Spišský hrad - južná brána
7. Spišský hrad - východná brána

- 8. Dreveník
- 9. Žehra
- 10. Hodkovce

